

IN MEMORIAM

Јован Ф. Трифуноски (1914 – 1997)

Одласком професора Трифуноског, Етнографски институт Српске академије наука и уметности, изгубио је једног, вишедеценијског, верног и изузетно вредног спољног сарадника

Јован Трифуноски као да је деценијама извршавао Цвијићево завештање са почетка XX века потоњим делатницима у домену антропогеографије, упућујући их на теренска испитивања *од села до села, од куће до куће*. Јер одиста, пошто је дипломирао 1939. на антропогеографској групи наука Филозофског факултета у Скопљу, и пошто је 1939/1940. одслужио војни рок у Војно – географском институту у Београду, стекавши чин потпоручника геодетске струке, Трифуноски с јесени 1940, тада већ асистент факултета у Скопљу, отпочиње теренска испитивања Прешевске Моравице и Прешевског Карадага. Међутим, већ маја 1941. као избеглица стиже у Београд и бива преузет за асистента Филозофског факултета у Београду, где остаје све до августа 1946. Тада се враћа на скопски Универзитет, и после одбрањеног доктората у Српској академији наука 1950. пролази кроз све фазе универзитетске каријере, од доцента до редовног професора.

Докторска теза Трифуноског, антропогеографска монографија *Кумановско – прешевска Црна Гора*, објављена је већ 1951. у Академијином Српском етнографском зборнику, у серији *Насеља и порекло становништва*. Тада је Трифуноски имао већ неколико краћих објављених радова. Међутим, за неуморног теренског испитивача проф. Трифуноског, његова монографија из 1951. била је прва у низу од више десетина наредних антропогеографских монографија предеоних целина Македоније и југа Србије, објављиваних у Београду, Скопљу, Загребу, Врању, Сарајеву. Поменимо наслове неких : *Качаничка клисура, Горња Пчиња, Скопска котлина* (6 књига), *Кичевска котлина, Кривопаланачка област, Горња река, Врањска котлина* (2 књиге), *Скопска Црна Гора, Кумановска област, Струмички крај, Овчеполска котлина* итд. Примера ради истичем његово волуминозно дело *Полог, антропогеографска проучавања* (565 страна) САНУ 1976, у коме *Посебни део* обухвата 142 насеља. А његова посмртно објављена антропогеографска монографија *Битољско-прилепска котлина*, САНУ 1998, доноси резултате чак за 208 насеља теренски проматраних и испитиваних. Само у овим, напред наведеним пределима Трифуноски је испитао 350 насеља, па се може наслутити да је још толико насеља антропогеографски испитано у неколико десетина мањих предеоних целина.

Осим предела, Трифуноски је посебно антропогеографски испитивао и вароши Македоније и југа Србије, што такође обогаћује његов антропогеографски опус. Наведимо неке вароши: *Дебар, Крушево, Гостивар, Владичин Хан, Бујановац, Прешево, Грделица, Сурдулица* итд. Многе радове ове групе објавио је у публикацијама Етнографског института САНУ, међу њима и рад о *Текији на Дунаву* у време изградње ХЕ Ђердап I, који је испитивао као дугогодишњи сарадник Етнографског института.

Проф. Трифуноски је, радећи на македонским теренима, био у прилици да проучи токове претходних и актуелних миграција становништва, и да установи промене етничких обележја одређених предела. Стога су његове монографије предела научни извори првог реда.

Трифуноски се бавио и посебним етничким групама у Македонији, нпр: Цинцарима, Торбешима, Јуруцима у прошлости, али и бројним етнографским обележјима појединих предеоних целина. Карактеристични су његови етнографски и фолклористички прилози из Скопске Црне Горе и њених 11 села. Он пише о манастирским конацима, породичним задругама, породичним и другим славама у том пределу, о култном дрвећу, народном песништву и усменим предањима. Таквих етнографских прилога има и из околине Власотинца, кумановског краја, околине Кичева, околине Кочана итд.

Антропогеографска испитивања Јована Трифуноског подразумевала су културно-историјске садржаје предела, често са позивом на објављене аутентичне изворе средњовековне историје, записе и натписе, и, ако не и очуване материјалне споменике пошто су уништени током времена, онда бар као усмена предања о њима на македонском тлу. Такве своје мисли и идеје Трифуноски је сажео у студији *Македонизација Јужне Србије*, 1995. Више од пет деценија радећи у науци, проф. Трифуноски је могао да наслути догађаје који су у последњој деценији нашега века покопали наде у иоле мирнију будућност на тлу Македоније. У дубокој потиштености, уз веома изражену мирноћу која га је красила у животу, приликом усмених излагања која памтимо – написао је још једну књигу. То су *Записи са терена, Прилози из наших крајева*, 1996. Ту је директно, кроз уста неколико десетина саговорника, у својим сусретима по македонским селима и градовима приликом испитивања, изнео сав јад и страдања људи, особито у прошлости, до ослобођења од Турака 1912. али су ту описане и невоље у њиховом текућем животу и раду, о злу али и о доброту. Један запис чак носи наслов који је изговорио његов саговорник: *Зло у нама! А у Предговору* ове књиге, писац истиче да је све прилоге у њој средио до 1991, и даље: "Физички сам у Београду, а у ствари сам у Скопљу и у мом родном Врутоку на извору Вардара. Вруток је сада муслиманско-албанско насеље. – Надам се да ће дело да послужи као повод за размишљање."

Деценијама је проф. Трифуноски износио огољену стварност кроз чињенице о становништву и насељима у прошлости и у времену када је вршио испитивања.

Дела професора Јована Трифуноског самом својом конкретном грађом су опомињућа. Она чине част антропогеографским и етнолошким наукама.

Миљана РАДОВАНОВИЋ